דער זיידע ז"ל דער עצי חיים האט געהייסן חיים צבי, חיים האט ער געהייסן נאכ'ן דברי חיים און צבי נאכ'ן חכם צבי. דער קדושת יום טוב האט געהאט בדעה צו געבן "צבי" אליינס נאכ'ן חכם צבי, ווייל די רביצין איז געווען א אייניקל פונעם חכם צבי, נאר דער דברי חיים איז געקומען אין חלום צום קדושת יום טוב'ס רביצין אז ער האט מבטיח געווען קינדער און ער האט געהאלטן ווארט, און די רביצין האט דערציילט דעם חלום פאר'ן ברית, האט דער ייטב לב געזאגט, אז ער האט זיך מטריח געווען זאל מען א נאמען געבן "חיים צבי."

*

דער עצי חיים האט געדענקט דעם ייטב לב אפילו ער איז נאך געווען דריי יאר ביים פטירה. - וועו דער זיידע דער עצי חיים איז געבוירן געווארן האט דער קדושת יו"ט געוואוינט אין טעטש, ער האט דאך נישט געהאט קיין קינדער ל"ע אסאך יארן.

וועו דער קדושת יו"ט איז געפארן אויף די צווייטע טעג פסח קיין סיגוט, האט ער דערציילט פארן פאטער דער ייטב לב אז "חיים הערש האט שוין געפרעגט די קשיות ביים סדר"... דאס איז ביי איהם געווען א גרויסע שמחה. האט דער ייטב לב געזאגט "אזוי? כ'וויל ער זאל מיך אויך פרעגן די קשיות."

האט מען איהם אריינגעברענגט פון טעטש קיין סיגוט, און דער ייטב לב האט איהם גענומען אויפן שויס און ער האט אים געהייסן פרעגן די קשיות. און ער האט טאקע געפרעגט די קשיות. פון דעם איינעם מאל האט דער עצי חיים געדענקט דעם ייטב לב'ס צורה, יענעם זומער ו' אלול איז דער ייטב לב נסתלק געווארן.

*

וועו דער זיידע ז"ל איז געווען א בחור, איז ער זיך געגאנגען פארהערן ביים בית יצחק, איז ער נישט אליין געפארן, נאר דער קדושת יו"ט האט מיטגעשיקט רבי אשר גבאי, דער עצי חיים האט אים געהייסן ווארטן אינדרויסן, און ער איז אליינס אריינגעגאנגען. ביים פארהער האט ער נישט אויסגעזאגט ווער ער איז, און וועמענס ער איז, נאר ער האט געזאגט אז ער הייסט 'חיים הערש ט"ב', נאכ'ן פארהערן האט ער אים געזאגט ער זאל קומען דעם אנדערן טאג און ער וועט אים געבן א כתב הורמנא.

וועו ער איז צוריק געקומען, איז ער אריינגעקומען מיט ר' אשר גבאי, האט דער בית יצחק געמיינט אז ער - וואס איז שוין געווען א עלטערער איד - איז זיין טאטע, און דער בחור איז זיין זוהן, האט דער בית יצחק אים געזאגט 'אייער זוהן איז געווען דא...', רופט זיך אן ר' אשר גבאי, 'ער איז נישט מיין זוהן, נאר דעם סיגוט'ער רב'ס זוהן...', האט געזאגט דער בית יצחק, פארוואס האסטו מיר נישט געזאגט, 'מ'דארף דאך אנדערש שרייבן אז ס'איז א רבני'ש קינד' האט דער עצי חיים געענטפערט 'איך בין נישט געקומען נעמען הורמנא פאר מיין טאטן, איך בין געקומען נעמען הורמנא פאר מיר.'...

*

דער זיידע איז געווען א גרויסער חסיד פונעם פאטער דער קדושת יו"ט, זיין טאטע'ס א ווארט, זיין טאטעס א מנהג איז געווען ביים אים זייער הייליג.

*

ער איז אויך איינמאל געפארן קיין טשארטקוב (צו רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע) אבער נאר איינמאל אויפן וועגן. ער איז אויך געווען ביים בעלעזר רב רבי ישכר בער, און ער איז עטליכע מאל געפארן קיין שינאווא, נאך בחייו פונעם פאטער.

באמת איז ער איז נאך געפארן אלץ קינד קיין שינאווא, רבי דוד יצחק, פון די ווערצבערגער משפחה, איז געווען ביים קדושת יו"ט, און ער האט דערציילט אז ער פארט אויף שינאווא, האט ער מיט געשיקט דעם זיידן - ער איז נאך געווען א יונגל – און ער האט אים געזאגט אז ער זאל זאגן דעם שינאוואר רב ער זאל דיך בענטשן. נאך שבת וועו ער איז געווען ביים שינאוואר רב האט ער געזאגט, אז דער טאטע האט מיר געזאגט אז איך זאל בעטן דעם רבי'ן, אז דער רבי זאל מיך בענטשן, דער שינאוואר רב טראכט אזוי אריין, און זאגט אים 'ווייסטו וואס?, כ'וועל דיך בענטשן ביי דיין חתונה', און דעמאלטס האט ער אים נישט געוואלט בענטשן. ר' דוד יצחק – וואס האט אים באגלייט – האט געמיינט אז דער זיידע וואס איז נאך געווען א יונגל וועט אנהויבן צו מוטשען, ווייל מ'האט אים אנגעזאגט ער זאל בעטן א

ברכה, האט ער אים אנגעהויבן צו בארוהיגן, האט ער געזאגט 'כ'האב פארשטאנען אז דער שינאווער רב זאגט אז ער וועט מיך בענטשן ביי די חתונה', און אזוי איז טאקע געווען, דער שינאווער רב איז טאקע געווען אויף די חתונה.

*

דער זיידע איז קודם געווען א חתן ביים בארדיובער רב ביי רבי משה'לע (בן הגה"ק מגארליץ בן הדב"ח זי"ע) – און די כלה איז אוועק, האט ער געזאגט דעמאלטס, אז ס'טוט אים מער וויי אויפן פארלירן דעם חתן ווי אויפן פארלירן די כלה.

נאך וועו ס'האט דאס פאסירט, האט דער קדושת יום טוב געזוכט א שידוך צו טוהן א צווייטן מאל, האט ער געזאגט איך זוך א שידוך און איך וויל חתונה מאכן, האט מען דעמאלטס אנגעטראגן אלס מחותן דעם זיידן רבי שלום אליעזר, האט ער געזאגט אז ער וויל נישט צעגערן מיט די יארן, זי איז אבער נאך געווען יונג - דער עצי חיים איז אלט געווען פופצן-זעכצן יאר ביי די חתונה - האט רבי שלום אליעזר אנגעפרעגט זיין שווער רבי מאטעלע האראנסטייפלער איבער דעם שידוך מ'טראגט מיר אן דעם שידוך, און מ'וויל גלייך חתונה מאכן, אבער די טאכטער איז נאך יונג... האט ער איהם געענטפערט וואס איז דער ספק? זי איז יונג? וועט זי נישט האבן קיין קינדער די ערשטע פאר יאר, און אזוי איז טאקע געווען.

וועו זיי האבן חתונה געהאט און ס'איז שוין געווען צוויי יאר פון די חתונה, און זי האט נאכנישט געהאט קיין קינדער, האט מען געזאגט אז אין באד אין קרעניץ קען מען האבן א רפואה, איז זי געפארן קיין קרעניץ.

דער שינאווער רב איז דעמאלטס געווען אין קרעניץ, איז די באבע אריין צום שינאווער רב - דאס איז דאך געווען איר פעטער - און זי האט זיך מזכיר געווען אז זי האט פראבלעמען, דעם שינאווער רב'ס גארטל איז געליגן אויפן טיש, האט ער איר געזאגט "נא דיר דעם גארטל און טוה עס אן", און זי האט עס אנגעטוהן, און נאכדעם האט ער איר געזאגט "יעצט טוה עס צוריק אויס."

וועו זי איז אהיים געקומען איז זי געהאלפן געווארן, האט זי געזאגט "מענטשן זאגן אז אין קרעניץ ווערט מען געהאלפן, אוודאי, וועו דער שינאווער רב איז דארט...", דער טאטע ז"ל האט דאס געהערט פון זיין מאמע.

*

דער זיידע האט געוואוינט אין טארנא נאך די חתונה. רבי שלום אליעזר'ל האט געוואוינט אין טארנא פאר ער איז געפארן קיין ראצפערט. טארנא איז נעבן שינאווא, דער זיידע האט חתונה געהאט תרנ"ז, און דער שינאווא רב איז נסתלק געווארן תרנ"ט, און די צוויי און א האלב יאר איז דער זיידע געפארן עטליכע מאל קיין שינאווא.

ער איז איינמאל געווען אין שינאווא, דעמאלטס איז געווען אין די צאנזער משפחה א רודערייי, ווייל דער באבובער רב דער קדושת ציון האט חתונה געהאט מיט א היתר מאה רבנים. דער שינאווער רב איז צוגעשטאנען צום היתר, און דער גארליצער רב איז געווען דערקענען. דער גארליצער רב איז פונקט געווען ביים שינאווער רב וועו דער זיידע איז אריינגעקומען. דער גארליצער רב האט זיך גע'טענה'ט מיט'ן שינאווער רב, די גארליצער רב האט זיך נישט דערשראקן פאר קיינעם, האט אים דער שינאווער רב געזאגט וואס ווילסטו, און האט געוויזן אויפן זיידן און געזאגט זעסט אז מען מיינט דאס אמת'דיג האט מען אזעלכע קינדער.

*

דער זיידע האט נישט צו לאנג געוואוינט אין טארנא. ער האט געשיקט א בריוו צום קדושת יו"ט, ער האט דאס נישט געשיקט גלייך צום קדושת יו"ט, ער האט דאס געשיקט פאר זיין קרוב, אזוי ווייט איז געווען די פחד פונעם קדושת יו"ט. ער האט געשריבן אינעם בריוו די מליצה פון די וואכענדיגע סדרה (פרשת ויצא) נכסוף נכספתי לבית אבי, און דער קדושת יו"ט האט אים טאקע געזאגט אז ער זאל אהיימקומען.

*

ער איז געווען זייער א מסודר'דיגער און זייער א פונקטליכער מענטש, ס'איז געווען ביי אים אויסגערעכנט יעדע מינוט פון טאג, ער איז אריינגעקומען אין ביהמ"ד צו שחרית ניין אזייגער פונקטליך יעדן טאג, פארגעלערנט דעם שיעור פאר די בחורים אויפן צייט, אלעס איז געגאנגען אויפן זייגער פונטקליך דער זיידע האט געלייגט תפילין יעדן אינדערפרי אין שטוב וועו ער האט געלייגט קריאת שמע של שחרית גאנץ פרי, האט ער געהאט קליינע תפילין, צוויי

פאר תפילין, רש"י מיט רבינו תם אויפאמאל, מיט דעם האט ער געליינט קריאת שמע אינדערפרי, דאס איז געווען דעם קדושת יו"ט'ס תפילין, דער פעטער ז"ל האט גע'ירש'נט די געהעריג תפילין וואס דער קדושת יו"ט האט געגוצט צום דאוונען, און דער זיידע האט גע'ירש'נט די קליינע תפילין

*

קלסתר פניו איז געווען מורא'דיג, ׳בנות צעדה עלי שור, צו זעהן זיין ליכטיגע צורה, ער האט חתונה געהאט קיין טורנא, און ער האט נישט געקענט גיין אין גאס, פשוט ווייל די עולם איז זיך צוזאם געלאפן אים צו זעהן, האט ער געמוזט גיין אין ביהמ״ד פארטאגס ווען די גאסן זענען נאך געווען ליידיג און ער האט נישט געקענט אהיימגיין ביז ביינאכט, און מ׳האט אים געשיקט דאס עסן אין ביהמ"ד, ווייל ער האט נישט געקענט אהיימגיין.

*

נאך דעם קדושת יו"ט'ס פטירה איז ער איז אינגאנצן אלט געווען צוויי און צוואנציג יאר, איז ער דעמאלטס די ערשטע מאל געווען אויף אן אסיפה אין פעסט, דארט איז געווען רבי קאפל רייך (אב״ד פעסט) און נאך גרויסע רבנים, ווען רבי קאפל רייך האט געזעהן זיין צורה, האט ער אים געזאגט "״סיגוטער רב, וויסן אינון, די שכינה רוהט אויף אייך", האט אים דער זיידע ז״ל געענטפערט איר זעהט די שכינה...!?..

*

אזוי איז געווען אידן און אויך להבדיל ביי גוים, ער איז געפארן, איז ער אדורכגעגאנגען גרעניצן, יעדע פאר מייל איז געווען א גרעניץ. איז ער אמאל געפארן און מ'האט געדארפט ווייזן די פאס, און מ׳האט אים אויפגעהאלטן, מ'האט זיך דערשראקן ווייל געווענליך גייט מען אדורך און מ'ווייזט די פאס און מ'גייט ווייטער, און דא האט מען אים אויפגעהאלטן. איז מען געקומען פרעגן וואס גייט פאר, האבן זיי געזאגט פשוט די באאמטע האבן אים נישט ארויסגעלאזט ווייל מ׳האט געוואלט קוקן אויף אים.

*

דער רומענישע קייסער איז אמאל געווען אין סיגעט. דער זיידע איז אים ארויס מקבל פנים זיין, ער איז געווען רב און שטאט. און סיגעט איז געווען צוויי קהילות, עס איז געווען א שטאטעס-קוא, און א ארטעדאקסישע קהילה. עס איז געווען צוויי רבנים, און עס איז געווען צוויי ראשי קהילה אויך. יענער רב האט געריעדט א פלייסיגע דייטש, - יענער איז געווען א שטודירטער, ער איז געווען א דאקטאר ראבינער. ־ ער האט באגריסט דעם קעניג, האט אים דער קייסער געגעבן א מעדאל, ער האט געגעבן א מעדאל פאר יענעם ראש הקהל און פאר דעם רב. דער זיידע האט נישט געקענט רעדן. דער זיידע האט אבער גהאט א אויסטערלישע צורה, און דער זיידע האט אויך באקומען א מעדאל פונעם קעניג, עס האט גהאט אויף זיך א צלם. ער האט עס אוועק געלייגט אין לעדל, אפיציעל האט מען עס געדארפט אנטוהן ביי יעדע גוי'שע יומא דפגרא, ער האט דאס קיינמאל נישט ארויס גענומען.

*

ער האט געווארפן א גרויסע יראת הרוממות, ער האט אויפגעהויבן די אויגן און עס איז געווארן אזוי שטיל ממש לא קמו איש מתחתיו, מ'האט זיך נישט א ריר געגעבן, ווען ער איז געגאנגען אויפן גאס האט זיך יעדער אפגעשטעלט.

*

איך האב געהערט פון ר' יודל לעפקאוויטש ער האט פארציילט פארן טאטן ז"ל, זיין טאטע האט געהייסן ר לייבוש און ער איז געווען דעם זיידענ'ס בעל אכסניא, ווען די זיידע איז געקומען קיין סאטמאר פלעגט ער קומען צו אים, און ער (ר' לייביש) האט אים געזען ווייל ער איז דארט איינגעשטאנען, ער האט געוויסט אסאך שיינע מעשיות צו פארציילן.

*

אמאל איז ער געווען ביים טאטן אין שטוב האט ער פארציילט אז רבי חיים'ל (דער זיידע רבי שלום אליעזר'ל האט געהאט א זון ר' חיים׳ל ער האט געוואוינט אין סאטמאר און ער איז געווען דעם זיידענ'ס שוואגער) האט חתונה געמאכט א קינד און דער זיידע איז געקומען צו פארן קיין סאטמאר אויף דער חתונה, - נאך פאר די פעטער ז"ל איז געווען רב אין סאטמאר - די חתונה איז געווען מיט איינע פון די בארדיובע קינדער, עס איז געווען א חתונה איינער איז געקומען איינער איז געגאנגען און איינער האט געשמועסט אזוי ווי א חתונה, אינמיטן איז די זיידע אנגעקומען,

ער האט זיך אראפגעזעצט אויף א בענקל און יעדער איינער איז געבליבן שטיין, דער וואס איז געזעצן האט זיך נישט אויפגעשטעלט, און וועט עס איז געשטאנען האט זיך נישט אראפגעזעצט, אז ס׳איז געווארן א שטילקייט, א ווארט האט מען נישט געהערט.

*

אזוי אויך ביים טיש ס'איז געקומען א גרויסן עולם אבער א פליג האט מען געקענט הערן אזוי שטיל איז געווען, א ווארט האט קיינער זיך נישט געטרויט צו רעדן.

*

ער (ר' ישעי' לעפקאוויטש) האט דערציילט אז עס איז געווען א שול הויף דארט איז געווען א הויז, א בית המדרש, און א שול, און די מקוה, אלעס איז געווען אינאיינעם, דאס איז געווען א שול הויף, דארט איז געווען ביימער און די קינדער זענען געקראכן אויף די ביימער, פאר די זיידע האט געעפנט דעם טיר ארויסצוגיין, האט ער געזאגט פארן בחור (הויז בחור) קוק צו קיינער איז נישט אויפן בוים, ווייל ווען ער קומט ארויס וואלט מען פון פחד געקענט אראפפאלן פון בוים, אזא פחד איז געווען.

אבער ער האט נישט געשריגן ער איז געווען זייער סאליד.

*

ער האט זייער וויניג גערעדט, ער האט געווינקען מיט די אויגן, אזוי אויפגעהויבן די אויגן, און די גבאים און אלע וואס האבן זיך געדרייט דארט האבן געדארפט פארשטיין אויפן וואונק וואס ער מיינט.

*

דער זיידע ז״ל איז געווען א געוואלדיגע מתמיד, א אויסערגעווענליכער מתמיד יומם ולילה איז ער געזעצן און געלערנט, אדער געשריבן. - ער איז געשלאפן צוויי שעה א נאכט פון צוויי ביז פיר, אדער פון פיר ביז זעקסע. א גאנצע וואך פלעגט ער זיך אינגאנצען נישט אראפ לייגן בייטאג, נאר פרייטאג און שבת.

*

אמאל שפעט אויף דער נאכט, עס איז געווען פאר שבועות איז ער געזעצן ביי זיך אין שטיבל און געלערנט, און די באבע ע"ה איז אריין געקומען זאגן אז דער דאקטער האט געזאגט אז דאס שאדט פאר די געזונט - עס האט טאקע געשאדט. ער האט געהאט א הויכע בלוט דרוק - און דער דאקטער האט געזאגט אז ער מוז מער רוען, זאגט ער ״נאך אביסל״, האט די באבע געזאגט אז עס איז שוין אזוי שפעט, עס איז געווען דארט א פענסטער ווי מ'האט געקענט זעהן דעם בית המדרש, אין בית מדרש איז געזעצן רבי מאיר טייטלבוים, ער איז געווען א גרויסער מתמיד, ער האט געוואוינט אין הומין און ער איז געזעצן גאנצע נעכט און געלערנט, ווייזט ער די ביהמ"ד, קוק עס איז לעכטיג אין בית מדרש, קוק מאיר לערנט נאך, מאיר לערנט נאך און איך זאל גיין שלאפן..

*

ער האט נישט געהאט קיין געזונטן גוף, און דער דאקטער האט אים געזאגט אז ער שלאפט צו ווייניג, ער האט געהייסן אז ער זאל זיך אינמיטן טאג אראפ לייגן, אבער ער האט נישט געקענט שלאפן, און ווייל דער דאקטער האט געהייסן זיך אראפ לייגן האט ער זיך אראפ געלייגט אויף אזא קאוטש נישט מער ווי אויף א אפאר מינוט, אבער ער איז נישט געשלאפן..

*

ער האט זייער אסאך געשריבן, ער האט געהאט אפגעשריבן א וועלט מיט כתבים חידושי תורה, קודם חיבורים אויף גאנצע מסכתות דף על הדף, אויף גיטין איז דא וואס איז געדרוקט, מקוואות איז אויך געדרוקט, אבער ער האט געהאט אויף מסכת בבא מציעא, פסחים, און אויף מסכת קידושין, חוץ דעם איז געווען סוגיות, ער פלעגט פארצולערנען יעדן טאג אין די ישיבה, יעדע פיר וואכן איז געווען אן אנדערע סוגיא, און ער האט אלעס אפגעשריבן, - וועו א בחור האט געוואלט אהיימפארן און מיטנעמען די חידושים, פלעגט מען גיין צו אים, און ער פלעגט דאס אהין

געבן מעתיק צו זיין, און נאכדעם האט מען אים דאס צוריקגעגעבן. - אויך האט ער געהאט א חיבור אויף תשובות השיב משה, ליידער רובם פון די כתבים זענען נישטא נאר אוועק מיט רויער.

*

איך האב געהערט פון מערערע מענטשן אז ער האט געשריבן חידושי תורה און גערעדט ער האט געהייסן רעדן, מענטשן האבן גערעדט צו אים און ער האט ארויסגענומען א פעדער און געשריבן, יענער האט אויפגעהערט צו רעדן וויל ער זעהט אז ער שרייבט, זאגט ער זאג וויטער און ער האט וויטער געשריבן און ער האט געענטפערט און ער האט וויטער געשריבן, מ׳האט אים געפרעגט אויף דעם, האט ער געזאגט אז די מוח לויפט אים אזוי שנעל אז ער קען זיך נישט מצמצם זיין, און אז איינער רעדט צו אים איז דאס אביסל מצמצם די מוח קען ער געהעריג שרייבן, די מוח איז אים געלאפן אסאך שנעלער ווי די האנט קען שרייבן און אזוי האט ער געקענט שרייבן ער האט געהאט א געוואלדיגע זכרון, מ׳דערציילט פלאות פון זיין זכרון, וואס ער האט נאר אמאל געלערנט אדער געזעהן, האט ער שוין נישט פארגעסן, ער האט געזאגט אז ער וויסט נישט וואס הייסט שכחה ער וויסט נישט וואס הייסט פארגעסן.

ער האט געקענט אסאך ספרים פון אויסווייניג אויפ׳ן לשון, צווישן זיי איז געווען קצות החושן, ישועות יעקב, און נודע ביהודה, און דאס איז געווען חוץ זיין געוואלדיגער זכרון הן במילי דשמיא הן במילי דעלמא, אז ער האט געזען א מענטש, האט ער צוואנציג יאר שפעטער פונקטליך דערקענט ווער ער איז, אפילו ער האט אים בכלל נישט געזעהן אינדערצווישן.

דער זיידע איז אמאל געווען אין א שטאט און א איד איז אריינגעקומען מיט א קוויטל און דער זיידע פרעגט אים וואס טוט זיך מיט שלום בית, זאגט ער ב״ה אלעס איז אין ארדענונג, האט דער זיידע געזאגט אז פופצן יאר צוריק בין איך געווען דא און ער האט זיך דעמאלטס באקלאגט וועגן שלום בית, דער איד האט שוין לאנג געהאט פארגעסן און דער זיידע האט אים דערמאנט.

ער האט געלערנט מיט בחורים, האט ער אמאל פארהערט א בחור, האט דער בחור געזאגט, איך האב נישט געג'חזר'ט קען איך נישט אזוי גוט, און ער האט דאס נישט געקענט פארשטיין, "חזרן חזר'ט מען אז מען זאל עס געדענקן צוואנציג יאר ארום, אבער פאר יעצט קען מען געדענקן אן חזרן". - עס איז נישט געווען ביי אים אזא זאך אז ער זאל נישט געדענקן מחבר מיטן רמ"א אויסענווייניג אויפ׳ן לשון ממש.

פאר ער האט געהאט דעם סטראוק איז ער געווען אין קליינוואַרדיין, און ער איז געזעצן צוזאמען מיט׳ן דיין פון דארט [הג״מ] רבי משה הערש לאנדא (בעמ״ח משולחן מלכים), און זיי האבן געשמועסט אין לערנען, און מען האט געערעדט פון א מגן אברהם, און דער זיידע האט געזאגט אז עס איז סק״ה, און ווען מ'האט געבערענגט א שו"ע האט מען געזעהן אז עס איז סק"ו, האט דער זיידע געזאגט "ס'איז נישט גוט", ער האט געזעהן אז ער געדענקט נישט אזוי פונקטליך איז א סימן אז די מוח איז נישט גענוג קלאר, א פאר מינוט שפעטער האט ער געכאפט דעם סטראוק.

*

ער האט נישט געניצט קיין לעקטער, שבת האט ער נישט געוואלט ניצן וועגן די הלכה חלק (כמבואר בשו״ת עצי חיים חאו״ח), - ער שרייבט אין א בריוו ואל יעשה חדשות בארץ,-. אבער אויך אינדערוואכן האט ער נישט געניצט קיין לעקטער, עס זאל נישט זיין אינדערוואכן מער ליכטיג וואו שבת.

בכלל האט ער שטארק מקפיד געווען אויף נייע זאכן, איינמאל האט א טאכטער אויסגענייט א פייגל און עס אויפגעהאנגען אויפן וואנט ביי זיך אין שטוב, ער האט דאס עפעם באמערקט, האט ער געהייסען מען זאל עס שוין אראפ נעמען, נישטא אזא זאך אז מען זאל אויפהענגען צורות.

*

אויך אויף לבוש האט ער זייער מקפיד געווען, סיי און שטוב אין סיי ביי אנדערע, ער האט געקענט פרעגן א אינגערמאן וויאזוי גייט דיין אידענע אנגעטוען?

ער האט זייער מקפיד געווען וועגן שייטלעך, עס איז געווען ביי אים ממש טריפה.

*

דער זיידע איז אמאל געווען ביי א אסיפת הרבנים אין טשאפ, טשאפ איז ביי די גרעניץ, פון אונגארין און רומעניע, און א חלק פון טשעכאסלאוואקיי. אין טשאפ איז געווען אסאך חתונות, דארט איז מען זיך צוזאמגעקומען, דער רב האט געמאכט דעם ספר שלחן העזר וועגן חתונות ווייל דארט איז געווען אסאך חתונות, ס'איז געקומען די מחותנים פון די פרעמד און מ'האט דארט חתונה געמאכט. און אויך פלעגט מען דארט מאכן אסיפות הרבנים - מונקאטש איז געווען בימים ההם טשעכאסלאוואקיי, און סיגעט האט באלאנגט פאר רומעניע, און עס האט זיך אראפגעלאזט א שניי און מ׳האט נישט געקענט אהיים פארן, די באנען זענען נישט געפארן, דאנערשטאג איז געווען די אסיפה, איז דער מונקאטשער רב און דער זיידע זענען געבליבן אין טשאפ, די זיידע האט נישט געהאט קיין אכסניא ווייל ווען מען איז געקומען האט מען געמיינט אז מ'וועט אהיים פארן מ'האט נישט געקלערט אז מ'וועט בלייבן נעכטיגן, ס'איז קיינעם נישט איינגעפאלן אז מ'וועט שטעקן בלייבן.

דער זיידע מיט'ן מונקאטשער רב האבן געהאט איין אכסניא, זיי האבן גענעכטיגט אין איין שטוב, און די זיידע האט געהאט זיין גבאי ר' משה נאנאשער, און דער מונקאטשער רב האט געהאט זיין גבאי, ר' חיים בער גרינפעלד. - ר' חיים בער האט אויך פארציילט די מעשה -, איז געווען איין שטוב מיט צוויי בעטן און ר' חיים בער האט געזאגט אז ער האט געמאכט א בורא פרי האדמה... די גבאים זענען געשלאפן אויף די ערד, און א גאנצע נאכט האבן זיי זיך מפלפל געווען אין לערנען.

איז ער געווען מיט מונקאטשער רב א גאנצע נאכט. מונקאטשער רב האט אים געפרעגט א קשיא, האט אים דער זיידע געזאגט א גוטן תירוץ אויף די קשיא, דער מונקאטשער רב איז זייער נתפעל געווארן, זאגט ער סיגוט'ער רב דאס איז נישט אייער תירוץ, זאגט ער מונקאטשער רב דאס איז נישט אייער קשיא, זאגט ער אמת אמת. דער מונקאטשער רב האט געהאט אסאך טייערע ספרים שהיו יקר המציאות - אין איינע פון די ספרים וואס ער האט געהאט איז דארט געשטאנען די קשיא און דארט איז אויך געשטאנען די תירוץ - האט ער אים געזאגט אז עס שטייט אין יענע ספר איר האט דאך נישט דעם ספר, אזוי האט מונקאטשער רב געזאגט פאר'ן זיידן, האט דער זיידע געענטפערט אמת איך האב נישט דעם ספר, אבער וועו איך בין געווען א אינגערמאן און איך האב געגעסן קאסט ביים זיידן רבי שלום אליעזר'ל, איז ער אריינגעגאנגען צו א מוכר ספרים, געלט האט ער נישט געהאט איז ער אריינגעגאנגען און געקוקט אין ספרים געשעפט, האט ער דעמאלטס געזעהן דעם קשיא און דעם תירוץ, שפעטער האט מונקאטשער רב געקויפט די ספר זאגט ער אז איך האב דאס געזען דעמאלטס, דאס איז געווען צוואנציג יאר פריער.

אינדערפרי איז געווען א לאקאמאטיוו וואס איז געפארן קיין אונגוואר. אונגוואר איז נישט ווייט פון מונקאטש אזוי איז דער מונקאטשער רב אוועק געפארן. אבער די זיידע איז פארבליבן אין טשאפ אויף שבת. פון די שבת איז דא אינטערסאנטע זאכן אין טשאפ איז געווען א ראש הקהל וואס האט נישט געהאט קיין קינדער זיבעצן יאר, און אויף שבת איז ער געקומען און ער האט געמוטשעט אז דער זיידע זאל צוזאגן און דער זיידע האט אנגעווינטשן קינדער. אין א יאר איז אים געבוירן געווארן א אינגל און ער איז געווען מלא שמחה און ער איז ארומגעגאנגען זאגן די מופת, און ער האט מכבד געווען דעם זיידן מיט סנדקאות און מוהלות, דער זיידע האט אבער נישט געוואלט פארן, ער האט געזאגט ער רעדט צופיל.

*

די טאטע ז"ל האט דערציילט אז אין סיגעט איז געווען א שול, די שול איז געווען א אלטע שול, די שול איז נאך געווען פארן ייטב לב. אויף די שול איז געווען א מגן דוד ס'איז נאך געווען פאר ציונת, אין די זיידע'ס צייטן איז געווארן ציונות, און די זיידע האט זיך שטארק געשלאגן. אין סיגוט איז געווען אסאך ציונים און אסאך שקצים און זיי זענען געווען ציונים אויכעט, אמאל זענען זיי געקומען זינגען די 'התקוה' אונטער'ן פענסטער פונעם זיידן, און עס איז געקומען בחורים און מ׳האט זיך גענומען שלאגן, סאיז געווען לעבעדיג...

און אויפן שול איז געווען א מגן דוד און די זיידע האט באפוילן פארן ראש הקהל אז ער וויל מ'זאל אראפנעמען די מגן דוד, די ראש הקהל האט נישט געוואלט, ער איז געווען א ציוני, ער האט געזאגט עס איז גוט געווען פאר אייער טאטן, עס איז גוט געווען פאר אייער זיידן, איז יעצט אויך גוט, זאגט ער אים אז אויב נעמט ער נישט אראפ די מגן דוד וועט ער נישט קומען שבת הגדול זאגן די דרשה. האט די ראש הקהל געזאגט נו איז נישט. און עס איז געווארן א רעגן און א שטורעם און עס איז געקומען ווינטן און די ווינט האט אראפגעווארפן די מגן דוד און פארשטייט זיך מ׳האט דאס שוין נישט צעריקגעלייגט.

*

עס האט זיך ארומגעטראגן א מעשה אויפ׳ן זיידן ז"ל, עס זענען געווען צוויי שותפים - נישט אין סיגוט - וואס ביידע האבן איינגעשטעקט א סכום געלט ביי א דריטן, און מען האט זיך אויסגענומען אז קיינער קען נישט ארויסנעמען פון דארט געלט אנדעם וואס דער צווייטער זאל דארט זיין, איז איינמאל געקומען איינער פון די שותפים צו דעם דריטן, און ער האט אים געבעטן אז ער זאל אים געבן דאם געלט, האט ער אים געזאגט מען האט דאך אפגעשמועסט אז מ'קען נישט ארויסנעמען קיין געלט אנעם צווייטן, האט ער געזאגט אז יענער האט געגעבן רשות און ער קומט שוין, ער האט אים נישט געוואלט געבן, אבער האט ער אים אזוי לאנג פארדרייט דעם קאפ ביז ער האט אים געגעבן, און דער האט געמאכט א ויברח..., דער צווייטער איד קומט אן, און ער האט אים פארגעהאלטן וואו איז דאס געלט, זאגט ער כ׳האב דאך דאס געגעבן פאר דיין שותף, האט ער געהאט א טענה צו אים, פארוואס האט ער אים געגעבן דאס געלט אן זיין אנוועזהייט? זאגט ער אים דו האסט געגעבן רשות, האט ער גע'טענה'ט אז מען האט דאך אפגעשמועסט אז מען גיט נישט ארויס קיין געלט וועו איינער איז נישט דא!, און ער האט אים גערופען אין געריכט.

דער מענטש האט גענומען א לויער, אבער עס איז געווען קלאר אז ער וועט נישט געוואונען, און ער האט נישט געווואוסט וואס צו טוען, האט אים איינער געזאגט אז ער זאל גיין צום זיידן ז"ל, איז ער געגאנגען צום זיידן, און דער זיידע האט אים געזאגט "זאג פארן ריכטער אז דו קענסט נישט געבן דאס געלט וויל דער צווייטער שותף איז נישטא״. עס איז געקומען אין געריכט, דער ריכטער האט אים געפרעגט וואס ער זאגט, האט דער לויער געטוישט זיין ענטפער, און געזאגט געזעכט ער איז גרייט צו געבן דאס געלט, אבער מען זאל נאכאמאל פארליינען דעם שטר, און מען האט פארגעליינט דעם שטר מיטן תנאי, רופט ער זיך אן: איך קען נישט צוריקגעבן דאס געלט וויל דער צווייטער איז נישטא. און דער ריכטער האט אים געגעבן געזעכט. אבער ער האט אים געזאגט, דאס איז נישט דיין חכמה!״, זאגט אים די לויער דאם איז טאקע נישט מיין חכמה, נאר פונעם סיגוטער רב, האט ער געזאגט אז ער וויל אים זעהן, איז ער דעמאלטס געקומען צו פארן קיין סיגוט צום זיידן ז״ל.

*

דער טאטע האט דערציילט אן אינטערעסאנטע מעשה. עס איז געווען ביים ערשטע קריג, מען האט דעמאלטס אריינגערוקט אלע אינגעלייט אין די ארמיי. עס איז געווען א אינגערמאן וואס האט געוואוינט ערגעץ אין די דערפער פון מארמאראש, עס איז געווען יום הקדוש אויפדערנאכט האט ער מורא געהאט אז מען וועט אים נעמען, איז ער אנטלאפן. איז ער געקומען אויף שבת בראשית צום זיידע'ן, דער זיידע האט אים געגעבן אן עליה, און האט אים אויס געלאזט וישם ה׳ לקין אות, לבלתי הכות אתו כל מצאו. ער איז געווען אין דארף, מען האט אים נישט געופן, ער איז דורך געגאנגען די גאנצע קריג, מען האט אים נישט געזען.